

Komentar in karta: 1/126

SLA V611 'tast'

Jožica Škofic

1. Gradivo

Za pomen 'možev ali ženin oče', knj. *tást* (*ā*), je najpogostejši in zemljepisno najbolj razširjen leksem *tast* (ponekod verjetno prevzet iz knjižnega jezika). V gradivu je večkrat opozorjeno, da se beseda *tast* v določenem krajevnem govoru uporablja redko/malo (T109, T152, T213, T229, T235, T236, T322), da je tja prevzeta iz knjižnega jezika (T176, T278, T317) oz. je v krajevnem govoru nova (T332, T378) ali je njena raba kako drugače zaznamovana (v T247 je npr. zapisano, da besedo *tast* uporablja »samo gospoda«). Razpršeno po osrednjeslovenskem jezikovnem prostoru se uporabljajo tudi leksemi *oče* in *star oče*, tudi *od žene/ženske/moža oče* in *ženin/možev oče*, ter *oča* z besednimi zvezami *od moža/žene oča*, *ta star oča* in *možev/ženin oča*. Drugi leksemi so zemljepisno bolj omejeni oz. se uporabljajo redkeje, npr. *dedej*, *dedek*, *deda* in *star ded* ter *ata*, *star ata*, *ata od moža*, *ate*, *star ate*, *atej*, *star atej*, posamostaljena pridevnika (*ta*) *star(i)* in *ta starji*, v stiku s sosednjimi jeziki tudi *svekar*, *švoger*, *švigerfoter* in *švigerfater* ter *apoš* in *suočero*. V več točkah so navedena opisna poimenovanja kot *njen/njegov oče*, *oče od njega/nje*, *od nje/njega ata*, *gospodarjev oče*, *od ta mlade oče* ipd., lahko tudi opisi, kakršna je npr. elipsa *od moža*.

V nekaterih krajevnih govorih so navedena različna poimenovanja za moževega oz. ženinega očeta, tako je npr. eksplicitno navedeno, da beseda *tast* pomeni 'ženin oče' v T291, T408, T409 in T412 oz. da beseda *svekar* pomeni 'možev oče' v T409 in T412.

Za T006, T007, T011 je zapisano, da leksem *tast* ni znan in da se v teh krajevnih govorih uporabljajo nemške izposojenke, ki pa niso navedene.

2. Morfološka analiza

tast < **tbst-b* 'tast'

oča < **otbč-a* ← zv. ed. **otbč-e* ← **otbc-b* 'oče'

ženin/možev oča < **žen-in-ɔ*/**mɔž-ɛv-ɔ* *otbč-a* ← **žen-a* 'žena'/**mɔž-b* 'mož' + **otbč-a* 'oče'

od žene/moža oča < **otɔ* *žen-ɛ*/**mɔž-a* *otbč-a* ← **otɔ* 'od' + **žen-a* 'žena'/**mɔž-b* 'mož' + **otbč-a* 'oče'

ta stari oča < **t-* *star-ɔ-j-ɔ* *otbč-a* ← **ta*/**tɔ*/**tě*/**tę* 'ta' + **star-ɔ* 'star' + **otbč-a* 'oče'

- oče** < *otbč-ε ← *otbc-b 'oče'
ženin/možev oče < *žen-in-ɔ/*mqž-εv-ɔ otbč-ε ← *žen-a 'žena'/*mqž-ɔ
 'mož' + *otbč-ε 'oče'
od žene/ženske/moža oče < *otɔ žen-ε/žen-ɔsk-y-j-ε/mqž-a otbč-ε ← *otɔ
 'od' + *žen-a 'žena'/*žen-ɔsk-ɔ 'ženski'/*mqž-ɔ 'mož' + *otbč-ε 'oče'
star(i) oče < *star-ɔ(-j-ɔ) otbč-ε 'stari oče' ← *star-ɔ 'star' + *otbč-ε 'oče'
- ata** < *at-a 'oče'
stari ata < *star-ɔ-j-ɔ at-a 'stari oče' ← *star-ɔ 'star' + *at-a 'oče'
ata od moža < *at-a otɔ mqž-a ← *at-a 'oče' + *otɔ 'od' + *mqž-ɔ 'mož'
- ate** < *at-ε ← *at-a 'oče'
stari ate < *star-ɔ-j-ɔ at-ε 'stari oče' ← *star-ɔ 'star' + *at-ε 'oče'
atej < *at-εj-ɔ ← *at-a 'oče'
stari atej < *star-ɔ-j-ɔ at-εj-ɔ 'stari oče' ← *star-ɔ 'star' + *at-a 'oče'
- dedek** < *dēd-ɔk-ɔ ← *dēd-ɔ 'ded'
dedej < *dēd-εj-ɔ
deda < *dēd-a
stari ded < *star-ɔ-j-ɔ dēd-ɔ ← *star-ɔ 'star' + *dēd-ɔ
- (ta) star(i)** < *(t-) star-ɔ(-j-ɔ) ← (*ta/*tɔ/*tē/*tε 'ta') + *star-ɔ 'star'
ta starji < *t- star-εj-ɔ-j-ɔ ← *ta/*tɔ/*tē/*tε 'ta' + *star-ɔ 'star'
- svekar/svéker** < *svekrɔ-ɔ 'tast'
svekar < *(svekar)-ɔ ← knj. hrv. *svekar* 'tast'
svekrv < *svekrɔv-ɔ ← *svekrɔv-a 'tašča'
- švigerfoter** < *(švigərfotr)-ɔ ← nem. *Schwiegervater* 'tast' z bav. nem. prehodom
 *a > o
švigerfater < *(švigərfatr)-ɔ ← nem. *Schwiegervater* 'tast'
- švoger** < *(švogr)-ɔ 'svak' ← nem. *Schwager* 'svak' z bav. nem. prehodom *a > o
- suočero** < *(suočer)-o ← it. *suocero* 'tast'
- apoš** < *(apoš)-ɔ ← madž. *após* 'tast'

3. Posebnosti kartiranja

Z izofono je označen nesplošnoslovenski glasovni razvoj *ǣ > e (*tɔst-ɔ > test).
 Kot enkratnice so kartirani leksemi *foter* v T035, *suočero* v T115 in *apoš* v T404.
 Kot enkratne besedne zveze z *at-* so kartirani odgovori *stari ate* v T341, *stari atej*
 v T025, *stari ata* v T411.
 Kot enkratne besedne zveze z *oč-* so kartirani odgovori *ta stari oča* v T209, *možev*
 oz. *ženin oča* v T004 in *ženin* oz. *možev oče* v T315.
 Kot enkratnici z *ded-* so kartirani odgovori *dedek* v T386, *deda* v T049 in *stari*
ded v T257.
 Kot enkratnica s *star-* je kartiran odgovor *ta starji* v T118.
 Kot enkratnica s kartiranim korenem je kartiran leksem *svekrv* v T407.
 Kot opis je kartiran eliptični odgovor *od moža* v T239.

Kot opisno poimenovanje so kartirani odgovori *njen oča* v T160, T356, T363, T370, T372 in T376, *njegov oča* v T160, T356, T363, T370, T372 in T376, *oče od njega* v T267, in T377, *od nje oča* v T377, *gospodarjev oče* v T168, *od njega ata* v T261, *od nje ata* v T261.

Kot tretji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *švoger* v T234, *svekar* v T408, *ta star(i)* v T234 in T169, *švigerfater* v T049, opisno poimenovanje *od ta mlade oče* v T240, besedni zvezi *ata od moža* v T188 in *od žene oče* v T168 ter odgovor, da leksem *tast* ni znan oz. ni v rabi (v T253 in T187) ali se uporablja redko (v T236).

4. Uporabljena dodatna literatura

Lekše 1893; Ravnik 1996; Škofic 2004

5. Primerjaj

SLA: V604 'oče' (1/103), V609 'stari oče' (1/109), V612 'tašča' (1/127), V619 'svak' (1/130); OLA: 1848 'možev oče', 1849 *svekrb*, 1852 'ženin oče', 1853 *tbstb*; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: 1486; ASLEF: 2155; HJA: 549 'kaj sem jaz svoji snahi', 551 'kaj je mojemu sinu oče njegove žene'